

11. DERS

Siyer' i

Bir Kâşif

Gibi Okumak

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا

لِقَوْمٍ عَابِدِينَ

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾

HİRA

- “Bir kâşif gibi Siyer'i okumak” sözünden neler anlaşılmalıdır?
- Efendimiz'in (sas) âlemlere rahmet olarak gönderilmesi nasıl anlaşılmalıdır?
- İmam Zeynelabidin'in: “Biz çocuklarımıza Kur'an'dan bir sûre öğretir gibi Resûlullah'ın savaşlarını/hayatını öğrettirdik” sözü, bizim dünyamıza hangi mesajları vermelidir?
- Siyer'i, sadece savaşlar üzerinden okumak büyük bir yanılgıdır? Neden?
- İnsanlığın bütün dertlerinin dermanı Hz. Peygamber'in (sas) hayatındadır. Öyle mi?

SİYER'İ SADECE EFENDİMİZ'İN (SAS) YAŞADIĞI HAYATI VE ORTAMI ANLAMA ADINA BİR BİLGİ DERLEMESİ ŞEKLİNDE OKUMAMALI, HER GÜN YENİDEN VE BİR KEZ DAHA KEŞFETMEK İÇİN OKUMALIYIZ.

Siyer der demez, çoğumuzun aklına hemen Hz. Peygamber'in (sas) hayatının bir parçası olan savaşlar geliyor. Elbette ki, Efendimiz'in savaşları çok önemlidir ve kesinlikle öğrenilmesi gereken hususlardır. Hatta İmam Zeynelabidin'in ifadesi ile; “*Kur'an'dan bir sûre öğrenir gibi öğrenilmesi ve öğretilmesi gereken*”¹ bir kaynaktır.

Ancak, Hz. Peygamber'in (sas) o bereketli ve mutahhar hayatını, sadece savaşlardan ibaret zannetmek ve Siyer'i hep bu nazarla okumak da büyük bir yanılgıdır. Çünkü

¹ İbn Kesir, *el-Bidaye*, c. 3, s. 242

Efendimiz'in (sas) yirmi üç yıl süren peygamberlik hayatının on üç yıllık kısmını oluşturan Mekke döneminde bir tek savaş olmamış, on yıl süren Medine döneminde ise kendisinin katıldığı sefer sayısı yirmi sekiz, katılmayıp Sahâbe'yi gönderdiği sefer sayısı elli beş tane olmuştur. Efendimiz'in (sas) bizzat komuta ettiği savaş ve seferlerin gün sayısı takriben 662 gündür.² Bu günlerin tamamında sıcak çatışmalar olmamıştır. O günkü savaşlar günün belli bir vaktinde başlayıp, çoğu zaman aynı gün bittiği için toplansanız çatışma günlerinin sayısı elli günü geçmeyecektir. Dolayısı ile 662 günün büyük bir bölümü yolda ve gidilen yerde konaklamada geçmiştir. Mesela, *Tebûk* Gazvesi için takriben altmış gün, Mekke Fethi için takriben üç ay yani doksan gün, *Hayber* Gazvesi için takriben altmış gün geçirilmiştir. Efendimiz'in (sas) kendisinin gitmeyip, Sahâbe'yi gönderdiği seferler içinde en fazla beş yüz günlük bir zaman dilimi harcanmıştır. Hal böyle olunca on yıllık Medine döneminin, en fazla yüzde yirmilik bir kısmı savaş, cihad ve seferlerde, geri kalan kısmı ise Medine'de diğer meselelerde, sosyal yaşam içerisinde geçirilmiştir.

Ancak günümüzde kaleme alınmış Siyer kitaplarının çoğu Medine bölümünü savaşlar üzerinden anlatır, sanki savaşların dışında Hz. Peygamber'in ve Sahâbe'nin başka bir gündemlerinin olmadığı kanısı uyanır okuyucuda. Böyle bir yaklaşım doğru değildir. Hz. Peygamber (sas) Medine hayatının bir bölümünü İslam ile insan arasındaki engelleri kaldırmak adına savaşta geçirmiş, hayatının geri kalan bölümünde ise oluşturulan İslam toplumunun düzen ve nizamı için çok önemli gayretler ortaya koymuştur. Hz. Peygamber'in (sas) hayatının büyük bir kısmını oluşturan bu bölüm üzerinde, ne yazık ki ciddi, derinlikli, düzenli, okuyana ders veren nitelikte çalışmalar, istenilen düzeyde halen yapılmamıştır. İşte bundan dolayı, Siyer kaynakları bu nazarla bir kez daha ele alınmalı, sadece Efendimiz'in yaşadığı ortamı ve hayatını anlama adına bir bilgi alma/derleme şeklinde okumamalı, o bereketli hayatı savaşlardan ibaret zannetmemeli, her gün yeniden ve bir kez daha keşfetmek için okunmalıdır. Unutulmamalıdır ki, tarihin bilinen bir döneminde ve belirli bir coğrafyasında yaşamış olan Efendimiz (sas) o günün insanına çok şey söylediği, gösterdiği gibi bugünün dünyasına da çok şey söylemektedir. Bugün insanlığın tüm dertlerine derman olabilecek, sıkıntılarını giderebilecek, tüm eksiklerini tamamlayacak imkânlar, Siyer'in içerisinde mevcuttur. Eğer biz, Efendimiz'in (sas) hayatının böyle bir potansiyel ihtiva ettiğini hatırdan çıkarmayarak, O'nun bereketli hayatının sayfalarını bu gözle okursak, bir kâşif gibi her gün yeni bir şey keşfetme arzusu ile Siyer-i Mustafa'nın rahlesinin başına otursak, gerçekten her gün yeni bir şey bulabilir, dün okurken fark etmediğimiz nice bilgilere ulaşabilir, dün okuduğumuzda farklı yorumladığımız nice rivayeti daha doğru yorumlayabilir, böylelikle de o güzel ve kâmil hayattan, hayatlarımıza rehberlik edecek hayat ölçülerini taşıyabiliriz.

Hz. Peygamber'in (sas) bereketli hayat sayfalarında, bir kâşif gibi dolaştığımızda, o hayatın bitimsiz bir hazine olduğunu hemen fark edecek, söylenen her sözün, atılan her adımın, sessiz kalınıp onaylanan her fiilin, o dünyaya ait olan her şeyin ama her şeyin, bir

² el-Mağlus, Sami Abdullah; *Siyer Atlası*, s. 199-205

şekilde bize bakan bir yönünün de olduğu itiraf edilecek, okumalarımızın şekli ve etkisi çok ama çok farklı bir şekilde değişecektir.

Âlemlere Rahmet olarak gönderilen o kutlu elçinin, kıyamete kadar gelecek olan tüm insanların³ ve cinlerin⁴ en güzel örneği olduğu için O'nun Siyer'i, numune/model bir hayat olarak bütün ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliktedir. Böyle olduğundan dolayı neye ihtiyacımız varsa, onu giderme adına o hayata müracaat etme ve ihtiyacımız olan alanı, O'nun muhteşem hayatının içinde keşfetmemiz gerekir.

Mesela, somut iki örnek üzerinden bu meseleyi anlamaya çalışırsak; Efendimiz'in (sas) bir aile reisi, bir de devlet başkanı örneğine dikkatleri çekebiliriz. Bu iki örneği, özellikle seçtiğimizi belirtmemiz gerekir. Biri küçük bir devlet olan aile, diğeri büyük bir aile olan devletin idaresi noktasında Hz. Peygamber'in rehberliğini görmek özel ve genel anlamda bu rehberiyetin boyutunu anlamamız açısından önemlidir.

AİLE REİSİ OLARAK HZ. PEYGAMBER (SAS)

Efendimiz'in (sas) altmış üç yıllık hayatının tamamına bir aile ferdi ve reisi olarak baktığımızda, rehberliğine ihtiyaç duyduğumuz her halin/her sürecin hemen hemen bir örneğini görmekteyiz.

Yetim bir bebek

Sütannesinin yanında bir misafir

Annesini yitirmiş öksüz bir çocuk

Dedesinin yanında bir torun

Amcasının yanında bir yeğen

Yirmi beş yıl hayasız bir ortamda yaşamak durumunda kalmış iffetli bir genç

Kendisinden on beş yaş büyük bir hanım ile evlenen ve bu evliliği yirmi beş yıl devam ettiren bir eş

Elli ile elli iki yaşları arasında iki yıl boyunca Mekke'de dul olarak yaşayan bir erkek

Sevde bint Zem'a ve Aişe bint Ebî Bekir ile evlenerek, iki hanımı olan bir koca

Üçüncü hanım olarak Hafsa bint Ömer ile hayatını birleştiren bir koca

Bir anda dokuz hanımı nikâhında tutan ve hepsini idare eden, adaleti muhafaza ederek, kimsenin hakkına girmeyen bir koca

Kureyş'in muhtelif kollarına mensup kadınları idare eden bir koca

Safiyye ve Reyhâne validelerimiz gibi aslen Yahudi olan, farklı kültürlere sahip hanımları idare eden bir eş

Mâriye validemiz gibi aslen Hristiyan olan ve ta Mısır'dan gelerek o eve giren bir hanımı idare eden bir koca

Zeyneb, Rukiyye, Ümmü Gülsüm ve Fatıma adında dört kız çocuğuna sahip olan bir baba

Kasım, Abdullah ve İbrahim adında üç erkek çocuğa sahip olan bir baba

Adı sayılan yedi çocuğundan altısını kendi elleri ile toprağa veren bir baba

Hind bint Atik, Zeyneb, Ümmü Gülsüm, Dürre bint Ebî Seleme ve Habibe bint Ümmü

Habibe adlarındaki üvey kızlarına sahip çıkan bir baba

³ Ahzab Sûresi, 33/21

⁴ En'am Sûresi, 6/130; Mülk Sûresi, 67/9

Hind ve Hâris b. Ebî Hale, Ömer ve Seleme b. Ebî Seleme, Abdullah b. Ümmü Habibe adlarındaki üvey oğullara sahip çıkan bir baba

Ebû'l-Âs b. Rebî, Hz. Osman ve Hz. Ali gibi damatlara sahip olan bir kayınbaba

Melike bint Rifâa (Ömer b. Ebî Seleme ile evli) Ümame bint Hamza (Seleme b. Ebî Seleme ile evli) gelinlere sahip olan bir kayınbaba

Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Hz. Zeyneb, Ümame ve Ali gibi torunlara sahip bir dede

Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve daha nice kayınbabalara sahip olan bir damat

Ve daha nice ilişkiler ve bağlar...⁵ Bütün bu alanlara dair Efendimiz'in hayatında meselenin en ideal haline ait örnekler bulmak mümkündür. Sadece çerçeveyi bu alan ile sınırlandırsak ve o bereketli hayatı böyle bir okumaya tabi tutsak, kim bilir daha neler bulacak ve neler keşfedeceğiz.

DEVLET BAŞKANI OLARAK HZ. PEYGAMBER (SAS)

Efendimiz'in (sas) hayatına bir lider ve bir devlet başkanı olarak yaptıkları çerçevesinden baksak, yirmi üç yıllık hayatının içerisinde, aile reisliğinde olduğu gibi çok önemli örneklikler görürüz. Bu alanın belli başlı örnekleri için şunları söyleyebiliriz:

Şirkin hâkim olduğu bir toplumda mücadelenin, tebliğ ve davetin nasıl yürütüleceği

Güç olarak zayıf ve yetersiz bir halde iken, düşmana nasıl cevap verileceği

Tüm kapıların kapandığı bir zeminde, tebliğin kimlere, nasıl yapılacağı

Hicretin hangi şart ve durumlarda düşünülebileceği

Hristiyanların hâkim olduğu bir beldede nasıl yaşanacağı

Müşrik Arapların sayıca çoğunlukta olduğu bir yerde nasıl etkin olunabileceği

Yahudilerin az ama etkin olduğu bir zeminde, onların baskısından nasıl kurtulacağını

Bir İslam toplumunun hangi esaslar üzerine bina edileceğini

Çok farklı dini, sosyal ve kültürel yapılarda, nasıl bir arada yaşanabileceğini

İktisadi anlamda tüm imkânların Yahudilerin elinde olduğu bir pazarda nasıl İslam çarşısının kurulacağını

Sayıca çok olan bir ordu ile nasıl savaşılacağını

Savaşa giderken (Uhud'a) ordunun üçte biri münafıkların etkisi ile geri dönmesine rağmen, böyle bir zeminde nasıl hareket edileceğini

İktidara, galibiyete ve elde edilen ganimetlere karşı tutumun nasıl olacağını

İslam Devleti'nin güçlenmesi ile ortaya çıkan nifak hareketleri ile nasıl bir mücadele yürütebileceğini

Mağlubiyetin getirdiği sonuçlarla nasıl başa çıkılacağını

En yakınlarında olan bazılarının hata, yanlış ve sıkıntılı durumlarına karşı nasıl mukabele edileceğini

⁵ Sayılan tüm bağ ve ilişkilerden eksikmiş gibi gözüken bir bağ, kardeşlik bağıdır. Efendimiz'in (sas) öz kardeşi yoktu. Ama Hz. Ali'yi kendine kardeş kılması, kendisini görmediği halde iman eden ümmetini kardeş sayması, bu bağında tesis edildiğini gösterir.

Hanımına dahi iftira atacak kadar meseleyi ıgırından ıkaranlarla nasıl bir iletişim dili kullanılacağı

Sulh ve barış ortamının nasıl değerdendirileceğini

Kendilerine yaşama hakkı bile vermeyen insanların beldelerini fethederken onlara nasıl muamele edileceğini

Çok farklı kültür ve din mensuplarının nasıl İslam'a davet edileceğini

Ve daha nice alanlarda, Efendimiz'in (sas) rnekliklerini bulmak mümkündür.

Hayatın her alanının ve her anının tartışılmaz rehberi olan Efendimiz'in (sas) bereketli hayatının işte böyle bir imknı vardır. O'nun (sas) hayatını kendisine en temel ölçü olarak belirleyen bir Müslüman, yaşadığı zaman ne olursa olsun, yaşadığı zemin hangi şartlarla çevrili olursa olsun, Siyer'in sayfaları içerisinde dertlerine derman olabilecek çözüm yollarını bulabilecek, hiçbir sorunu, sorun olarak kalmayacaktır. Yeter ki, bu gözle okunsun! Bir tarih kitabı okur gibi değil, hayat rehberimizin bize söylediği ilkeleri tespit amacı ile okusun.

Bu manada Siyer içerisinde keşfedilmeyi bekleyen çok önemli sayfaların, gayretli kşifleri beklediğini de belirtmemiz gerekiyor. Gerçekten bugün halen řu alanlarda hak ettiği düzeyde çalışmalar yapılmamıştır:

Hız. Peygamber'in nübüvvet öncesi kırk yıllık hayatının rneklıği

Çocukluğu, ticari hayatı, evliliği, nübüvvete doğru yürürken karşılaştığı durumları

Talim ve terbiye sahasında yaptıkları

Muhasara yıllarında ödenen bedelin ve ortaya konan gayretin rehberliği

Akabe Biatları'nın her yönü ile incelenmesi

Taif yolculuğu ve tebliğ adına yapılanların anlaşılması

Sevr durağı ve hicret yolculuğunun anlam ve mahiyet olarak kavranması

Kuba köyündeki ilk adımlar ve Medine'nin imana kucak açmasının değerdendirilmesi

Muaht/kardeşlik meselesinin tam anlamı ile anlaşılması

Medine Vesika'sının hak ettiği düzeyde incelenmesi

Suffa Mektebi'nin inşması, müfredatı ve talebelerinin araştırılması

Hız. Peygamber'in (sas), Yahudiler ile olan ilişkisinin her boyutu ile ortaya konması

Her savaşın bir mektep olarak algılanması ve bunların değerdendirilmesi

Reci ve Bi'r-i Mane hadiselerinde, Hız. Peygamber'in (sas) tavrının anlaşılması

Hız. Peygamber'in (sas) insan unsurunu değerdendirmesi ve yetiştirme usullerinin araştırılması

Asrı Saadet'teki derin yapıların ortaya konması ve nifak hareketlerinin incelenmesi

Çalışma alanlarının ve ticaret sahaslarının araştırılması

Hudeybiye Sulhu'nun tam olarak anlaşılması ve bugüne bakan yönlerinin ortaya konması

Ve daha nice konular...

Bu konular, ilk bakışta zihne dklenlerdir; üzerinde durulması gereken konuların sadece bu başlıklarla sınırlı olmadığını bilmemiz gerekir. Gerçekten Hız. Peygamber'in hayatı bir

deryadır. O (sas), *Hateme'n-Nebiyin/Nebîlerin Sonuncusu* olduğu için, insanlığın son ferdine kadar ortaya çıkabilecek her türlü soruna çözüm niteliğinde bir şeyler söyleyerek gitmiştir. Zaten Efendimiz (sas) bunu beyan sadedinde demişti ki: **“Sözlerin en güzeli Allah'ın kelamı; yolların en doğrusu, Muhammed'in yoludur.”** ⁶

Hidayet ancak bu iki emanete sahip çıkmakla, onlara hakkı ile sarılmakla mümkündür. Sözün en güzeli olan Allah'ın kelamı Kur'an'ın, nasıl hayata taşınacağını bize gösteren Efendimiz (sas) en doğru yolun, kendi yolu olduğunu beyan ederek, o yolun sadece bir zamana ve zemine ait olmadığını, kıyamete kadar gelecek tüm insanlar için en ideal yolun kendi yolu olduğunu belirtmiş oluyordu.

Öyleyse yapılacak iş, Hz. Peygamber'in (sas) yolunu yol olarak edinmek, Siyer'i sadece Efendimiz'in yaşadığı hayatı ve ortamı anlama adına bir bilgi alma/derleme şeklinde okumamak, her gün yeniden ve bir kez daha keşfederek, dertlerimize dermanı, o güzel nebevî mirastan bulmaya çalışmaktır.

DÂRÜ'L-ERKÂM

- Hz. Peygamber'in mirasının ne kadar büyük bir potansiyel taşıdığına farkında mısın?
- Bir kâşif gibi hiç Siyer'i okudun mu? Okuduysan ne keşfettin?
- Bir aile reisi olarak Hz. Peygamber'in örnekliliği hakkında neler söyleyebilirsin?
- Bir devlet reisi olarak Hz. Peygamber'in örnekliliği hakkında neler söyleyebilirsin?
- Hz. Peygamber, hayatın her anının ve her alanının rehberi ise sen hayatını tanzim ederken buna ne kadar dikkat ediyorsun?

SUFFA

- HZ. PEYGAMBER'İN HAYATINI BİR KÂŞIF HASSASİYETİNDE OKU Kİ, HER AN YENİ BİR MESAJ KEŞFEDEBİLESİN.
- SİYER'İN SADECE SAVAŞLARDAN OLUŞMADIĞINI BİL Kİ, HAYATIN HER ALANINA DAİR İHTİYACINI DOĞRU YERDE ARAYABİLESİN.
- BİR AİLE REİSİ OLARAK HZ. PEYGAMBER'İ ÇOK İYİ TANI Kİ, HAYATINI O'NUN GÖSTERDİĞİ ŞEKİLDE DÜZENLEYEBİLESİN.
- HZ. PEYGAMBER'İN İDARİ ALANDA YAPTIKLARINI ÇOK İYİ ÖĞREN Kİ, O GÜZEL SERMAYEDEN HAKKIYLA YARARLANABİLESİN.
- HZ. PEYGAMBER'İN YOLUNU KENDİNE YOL OLARAK EDİN Kİ, YANLIŞ YOLLARA SAPIP HEM DÜNYANI, HEM AHİRETİNİ KAYBETMEYESİN.

⁶ Buhari, *Edeb*,70; Müslim, *Cum'a*, 43; Nesaî, *İydeyn*,22